

Цифрова компетентність майбутнього вихователя: виклики та інноваційні підходи до підготовки в умовах діджиталізації дошкільної освіти

Притуляк Людмила Миколаївна ¹

Опубліковано	Секція	УДК
25.12.2025	Освіта	378.011.3-051:373.2:004

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18102049>

Анотація. У статті актуалізовано проблему професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи в умовах стрімкої цифрової трансформації суспільства та освіти. Проаналізовано специфіку освітніх потреб сучасних дітей покоління «Альфа», для яких цифрове середовище є природним простором існування. Виявлено суперечність між зростаючими вимогами суспільства до якості дошкільної освіти та недостатнім рівнем готовності педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

На основі аналізу Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» та Європейської рамки цифрової компетентності освітян (DigCompEdu) обґрунтовано сутність цифрової компетентності як наскрізної трудової функції, що інтегрує інформаційну, медійну та комунікативну складові. Розглянуто трансформацію ролі педагога від транслятора знань до фасилітатора та навігатора у цифровому світі.

Автором запропоновано та схарактеризовано інноваційні підходи до формування цифрової компетентності студентів, зокрема впровадження моделей змішаного навчання (blended learning) та технології «перевернутий клас» (flipped classroom). Окреслено практичні аспекти використання сучасних цифрових інструментів у дошкільній освіті: сервісів візуалізації та графічного дизайну (Canva), платформ для створення інтерактивних вправ (LearningApps), технологій доповненої реальності (AR) та середовища початкового програмування (ScratchJr).

Особливу увагу приділено питанням кібербезпеки та етики використання штучного інтелекту. Зроблено висновок, що методично доцільна інтеграція цифрових технологій в освітній процес є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності сучасного вихователя.

Ключові слова: цифрова компетентність, дошкільна освіта, майбутні вихователі, змішане навчання, DigCompEdu, цифрові інструменти, покоління «Альфа».

Digital Competence of the Future Preschool Teacher: Challenges and Innovative Approaches to Training in the Context of Digitalization of Preschool Education

The article updates the issue of professional training of future preschool teachers for work in the conditions of rapid digital transformation of society and education. The specifics of the educational needs of modern children of "Generation Alpha," for whom the digital

¹ викладач кафедри теорії та методик дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2031-152X>

environment is a natural space of existence, are analyzed. The contradiction between society's growing demands for the quality of preschool education and the insufficient level of teachers' readiness to use information and communication technologies (ICT) is revealed.

Based on the analysis of the Professional Standard "Preschool Teacher" and the European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu), the essence of digital competence is substantiated as a cross-cutting work function that integrates information, media, and communicative components. The transformation of the educator's role from a knowledge translator to a facilitator and navigator in the digital world is examined.

The author proposes and characterizes innovative approaches to forming students' digital competence, specifically the implementation of blended learning models and "flipped classroom" technology. The practical aspects of using modern digital tools in preschool education are outlined: visualization and graphic design services (Canva), platforms for creating interactive exercises (LearningApps), augmented reality (AR) technologies, and the initial programming environment (ScratchJr).

Special attention is paid to cybersecurity issues and the ethics of using artificial intelligence. It is concluded that the methodologically appropriate integration of digital technologies into the educational process is a necessary condition for ensuring the competitiveness of a modern preschool teacher.

Keywords: digital competence, preschool education, future preschool teachers, blended learning, DigCompEdu, digital tools, Generation Alpha.

Вступ

Сучасний світ переживає безпрецедентні трансформації, зумовлені стрімким розвитком цифрових технологій, які пронизують усі сфери людського буття. Дошкільна освіта, як перша і фундаментальна ланка, опинилася на вістрі цих змін. Сучасні діти вміло користуються смартфоном і демонструють швидкі темпи в опануванні цифровим простором [1].

Для дитини XXI століття цифрове середовище є природним. Це створює нову педагогічну реальність, де вихователь трансформується з транслятора інформації у фасилітатора. Проте система професійної підготовки часто не встигає за цими змінами, створюючи дисбаланс між запитами суспільства та готовністю педагогів [2].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розв'язання суперечностей між вимогами до компетентності та застарілими методами підготовки. Поняття «цифрова компетентність» еволюціонувало від «комп'ютерної грамотності» до інтегративної характеристики, що включає знання, вміння та ціннісне ставлення [1].

Проблематика цифрової трансформації освіти перебуває в центрі уваги наукової спільноти. Теоретико-методологічні засади формування цифрової компетентності педагогів ґрунтовно висвітлено у працях українських учених В. Бикова, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Спіріна. Специфіку використання цифрових технологій у закладах дошкільної освіти та особливості підготовки вихователів досліджують К. Крутій, Л. Зданевич, Н. Гавриш, О. Половина.

Серед зарубіжних напрацювань вагомим є внесок М. Мішри (P. Mishra) та М. Келера (M. Koehler), які обґрунтували модель ТРАСК, а також дослідження С. Пападакіса (S. Papadakis) та М. Резніка (M. Resnick) щодо впровадження кодування та робототехніки в ранньому віці. Нормативним орієнтиром для європейського простору стали рамкові документи, розроблені групою дослідників JRC (S. Carretero, Y. Punie). Проте, незважаючи на значний науковий доробок, питання практичної підготовки вихователів до використання AR-технологій та інструментів візуалізації (Canva) в умовах змішаного навчання потребує подальшого вивчення.

Мета статті – дослідити цифрову компетентність майбутнього вихователя, зокрема, виклики та інноваційні підходи до підготовки в умовах діджиталізації дошкільної освіти.

Результати

Фундаментом оновлення підготовки є Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021), який закріпив інформаційно-цифрову компетентність як наскрізну трудову функцію [3]. У європейському контексті орієнтиром є рамка DigCompEdu, що описує 22 компетентності [4].

Інтеграція української вищої освіти до Європейського простору вимагає гармонізації національних стандартів з європейськими рекомендаціями. У цьому контексті визначальною є Європейська рамка цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu), розроблена Об'єднаним дослідницьким центром Європейської Комісії (JRC) [4; 5].

DigCompEdu пропонує універсальну модель, яка описує 22 компетентності, згруповані у шість сфер. Ця модель є науково обґрунтованою і спрямована на освітян усіх рівнів – від дошкільної до вищої освіти [5].

Таблиця 1.

Структура DigCompEdu у проєкції на дошкільну освіту

Сфера компетентності (DigCompEdu)	Зміст та приклади реалізації у ЗДО
1. Професійна залученість (Professional Engagement)	Використання цифрових інструментів для організаційної комунікації (електронна пошта, хмарні сховища для документації ЗДО), професійного розвитку (онлайн-курси Coursera, Prometheus) та рефлексивної практики [4].
2. Цифрові ресурси (Digital Resources)	Вміння знаходити якісний контент (наприклад, розвивальні відео), ліцензійно-правова грамотність (Creative Commons), створення та адаптація ресурсів (розробка інтерактивних ігор у LearningApps) [4].
3. Викладання та навчання (Teaching and Learning)	Інтеграція цифрових пристроїв у освітній процес. Наприклад, використання планшета для перегляду доповненої реальності під час вивчення теми «Тварини», організація групової роботи з використанням інтерактивної дошки [4].
4. Оцінювання (Assessment)	Використання цифрових інструментів для моніторингу розвитку дитини. Це може бути ведення електронного щоденника спостережень, створення цифрового портфоліо досягнень дитини (фото робіт, відео виступів) [4].
5. Розширення можливостей тих, хто навчається (Empowering Learners)	Використання технологій для забезпечення інклюзії та персоналізації. Наприклад, використання спеціальних додатків для комунікації з дітьми, що мають особливі освітні потреби (ООП), налаштування шрифтів чи звуку під індивідуальні потреби [4].
6. Сприяння цифровій компетентності здобувачів (Facilitating Learners' Digital Competence)	Формування у дітей первинних навичок медіаграмотності, безпечної поведінки, творчого використання технологій (наприклад, просте програмування у ScratchJr), а не лише пасивного споживання контенту [4].

Цифрове середовище несе ризики. Вихователі стикаються з дилемами екранного часу та впливу віртуальної реальності. Особливо важливим є розуміння, що ШІ не замінить емоційну підтримку та емпатію педагога [6].

Відповіддю на виклики є змішане навчання (blended learning) – поєднання онлайн та офлайн форматів [7].

Моделі змішаного навчання:

Ротаційна модель: переміщення студентів між станціями (робота з викладачем, онлайн, проекти) [7].

Гнучка модель: онлайн-основа з консультаціями викладача [7].

Перевернутий клас: теорія вдома, практика в аудиторії [8].

Важливим є створення єдиного віртуального освітнього середовища (ВОС) закладу та використання формату «Віртуальних дитячих садків». Ефективним методом є симуляційні тренажери для відпрацювання конфліктних ситуацій та гейміфікація процесу.

Цифрові інструменти у підготовці:

Canva: створення дидактики, інфографіки, відео, організація простору та робота з батьками [9; 10].

LearningApps: інтерактивні вправи («Знайди пару», «Пазли», «Класифікація», «Хронологічна лінійка») [11].

AR-технології (доповнена реальність): додатки типу Quiver («живі розмальовки») та тематичні 3D-моделі.

ScratchJr: основи алгоритмічного мислення та сторітелінгу для дітей 5-7 років.

Інтерактивні пісочниці: корекційна та розвивальна робота, зняття напруги.

Окремим, критично важливим блоком цифрової компетентності вихователя є забезпечення кібербезпеки та медіагігієни. У віці до 6–7 років у дітей ще не сформоване критичне мислення та механізми психологічного захисту, що робить їх надзвичайно вразливими до загроз цифрового простору (маніпулятивна реклама, деструктивний контент, кібербулінг).

У цьому контексті вихователь має виступати в ролі «цифрового охоронця» та провідника. Ця роль реалізується у двох напрямках:

Технічний захист: вміння налаштовувати безпечне середовище (функції «батьківський контроль», безпечний пошук на YouTube Kids, відбір сертифікованих додатків без реклами та внутрішніх покупок).

Педагогічний супровід: формування у дітей первинних навичок кібергігієни. Майбутні педагоги повинні вміти доступно мовою, через казки та ігрові ситуації, пояснювати правила поведінки в мережі: поняття приватності (чому не можна ділитися фотографіями інших без дозволу), цифрові кордони та правила спілкування. Важливою складовою є також просвітницька робота з батьками щодо ризиків надмірного поширення інформації про дітей та дотримання екранного режиму задля збереження здоров'я вихованців.

Висновки

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що цифрова компетентність сучасного вихователя – це не просто додаткова навичка, а фундаментальна умова забезпечення якості дошкільної освіти в епоху глобальної діджиталізації. Аналіз проблеми дозволив сформулювати такі ключові положення:

Відбувся незворотний перехід від моделі вихователя-транслятора знань до ролі фасилітатора та навігатора у цифровому світі. Ця зміна нормативно закріплена у Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти», де інформаційно-цифрова компетентність визначена як наскрізна трудова функція, що вимагає від педагога здатності ефективно інтегрувати технології у всі сфери освітнього процесу.

Традиційні форми навчання у закладах вищої освіти потребують перегляду на користь впровадження технологій змішаного навчання (blended learning). Поєднання онлайн-курсів, інтерактивних платформ та практичної роботи в аудиторії дозволяє студентам не лише теоретично вивчати цифрові інструменти, а й набувати власного досвіду навчання у цифровому середовищі, що значно підвищує їхню адаптивність.

Критично важливим є не саме володіння технічними засобами, а методично обґрунтоване використання цифрових інструментів. Опанування сервісів візуалізації (Canva), інтерактивних вправ (LearningApps) та технологій доповненої реальності (AR) дозволяє вихователю створювати мотивуюче освітнє середовище, що відповідає потребам покоління.

В умовах відкритого інформаційного простору вихователь стає головним гарантом безпеки дитини. Формування навичок кібербезпеки та кібергігієни є обов'язковим елементом підготовки, оскільки саме педагог має захистити дошкільників від шкідливого контенту та навчити їх основ безпечної поведінки в мережі.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці адаптивних навчальних курсів для вихователів з основ використання штучного інтелекту та створенні методичних рекомендацій щодо психогігієни використання гаджетів у закладах дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Дошкільна та спеціальна освіта в умовах модернізації: проблеми, інновації : зб. матеріалів Всеукр. студент. наук.-практ. конф., 30 трав. 2025 р. Івано-Франківськ, 2025. URL: <https://kttmdiso.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/80/2025/07/zbirnyk-vseukrainskoi-studentskoi-konferentsii-30.05.25.pdf>
2. Технологія підготовки майбутніх вихователів до формування цифрової грамотності дітей старшого дошкільного віку. Запоріжжя : ЗНУ. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi82/0062295.pdf>
3. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : наказ Мінекономіки України від 19.10.2021 р. № 755-21. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/357-nakaz_755.pdf
4. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466>
5. DigCompEdu. The Joint Research Centre: EU Science Hub. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en
6. Supplement to the DigCompEDU Framework – AI Pioneers. 2024. URL: https://aipioneers.org/wp-content/uploads/2024/01/WP3_Supplement_to_the_DigCompEDU_English.pdf
7. Змішане навчання майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у воєнний та повоєнний час : навч.-метод. посіб. Київ, 2024. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738719/>
8. «Перевернуте» навчання англійської мови за професійним спрямуванням. Педагогічні науки. 2022. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/26.pdf>
9. Canva для навчання: ідеї створення матеріалів для всіх освітніх галузей. Znayshov.com. URL: https://znayshov.com/News/Details/canva_dlia_navchannia_idei_stvorennia_materialiv_dlia_vsikh_osvitnikh_haluzei

10. Робота з сервісом Canva: записи майстер-класів для педагогів. *На Урок*. URL: <https://naurok.com.ua/post/robota-z-servisom-canva-zapisi-mayster-klasiv-dlya-pedagogiv>
11. Використання інтерактивних вправ LearningApps на уроках. *На Урок*. URL: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-interaktivnih-vprav-learningapps-na-urokah-295201.html>